

“Я” (true self) і хибне “Я”(false self). Коли всевладність отримала визнання, розвивається істинне “Я”; але, коли дитина не відчуває своєї ефективності, вона відчуває себе безпорадною і починає пристосовуватися до потреб матері, щоб отримати бажане. У певному випадку виробляється хибне “Я”. Тобто свої бажання і поведінкові реакції пристосовує до дій оточуючих. У дітей з особливими потребами прослідковується велика залежність від сім’ї, зокрема від матері. Райнпрехт відзначав, що батьки повинні приймати свою дитину такою, якою зробила її природа. Прийняття дитини і є та допомога, яку ми можемо дати дитині-інваліду. Абсолютне прийняття породжує природну любов до неї. У батьків досить часто виникає почуття вини, вони відчувають себе обділеними. Вони досить часто прив’язуються до своїх дітей і віддано віддають свою любов. Природа тим самим балансує допущену несправедливість. Така поведінка батьків заважає подальшій сепарації дитини і в юнацькому, студентському віці вони продовжують перебувати в очікуванні постійної опіки, що заважає її адаптації.

У цьому випадку, якщо сформоване оточенням ставлення до себе є викривленим, подібні вади на фоні порушення зв’язків з середовищем, що виникають внаслідок дефекту, можуть послужити причиною формування негативного індивідуального досвіду майбутнього студента з особливими потребами.

У соціально-психологічному розвитку людини з особливими потребами можна спостерігати два типи проблем, а відповідно і два види їх адаптації. Перший тип – це певні фізичні, фізіологічні чи навіть деякі психічні розлади; другий – вторинні явища, що полягають у специфічних особистісних утвореннях, пов’язаних з такими почуттями інваліда, як власна неповноцінність, малозначущість, відчуженість тощо.

Отже, соціально-психологічну адаптацію можна представити як процес і результат активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, під час якого відбувається наближення цілей, ціннісних орієнтацій групи і особистості, засвоєння норм, традицій, групової культури. Вона існує в умовах певних адаптаційних можливостей особистості і залежить від здатності

зробити певні внутрішні перетворення для того, щоб співвіднести свої мету, установки, бажання, інтереси з метою, бажаннями, інтересами інших.

Ефективність адаптації залежить від адекватного сприймання особистістю себе і своїх соціальних зв'язків, порушення яких визначає полярні тенденції функціонування цілеспрямованої системи «адаптивність – дезадаптивність».

Література:

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти т. Т.5. Основы дефектологии / Под. ред. Т.А. Власовой.- М.: Педагогика, 1983. - 368с.
2. Фрейджер Р. Личность. Теории, эксперименты, упражнения. / Р.Фрейджер, Д.Фейдимен. -СПб.:Праймс - Еврознак, 2001.-864 с.

АКТИВІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЯК УМОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Рабіччук С.О.

старший викладач кафедри соціальної роботи
Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»

Визначення і забезпечення умов активізації особистісного потенціалу, зокрема внутрішніх можливостей самопобудови суб'єктом власного «Я», що є рівноцінним суспільним запитам – пріоритетний напрям у розробці сучасних технологій соціально-педагогічної роботи з молоддю яка має особливі потреби.

Врахування провідних чинників саморозвитку особистості є логічною основою при розробці моделі роботи соціального працівника з даною категорією молоді. Самоактуалізація, самореалізація, самотворення, самовизначення, самовдосконалення особистості є основою для осмислення суті процесу соціалізації молоді з особливими потребами.

Особливе значення має з'ясування чинників стимуляції розвитку особистості в переломні, критичні періоди її становлення. Форми, методи і засоби активізації внутрішніх

резервів саморегуляції і самостановлення, на наш погляд, повинні враховуватися і використовуватися соціальними працівниками при розробці технологій соціально-педагогічної роботи. Актуальність даної проблеми не викликає сумнів, а визначається загальною ситуацією в країні.

Загальновідомо, що саморозвиток особистості тісно пов'язується із її соціальним самовизначенням. Наприклад, у психології самовизначення розглядається як готовність людини усвідомлено і самостійно планувати та реалізовувати перспективи свого розвитку [1].

Її всередині певної цілісності М. Буякас розглядає як рушійну силу соціалізації, як феномен свободи, що приводить до виникнення нових ціннісних утворень, рис характеру, особистісних властивостей тощо. На його думку, феномен свободи включає механізм соціалізації, який в ході певної діяльності починає лунає для людини як голос її внутрішньої необхідності [2, с. 34–39].

Внутрішня необхідність відома в науці як феномен совісті. Тобто сенс, феномен свободи, внутрішня необхідність, феномен совісті, взаємодії, взаємовпливи в своїй сукупності складають, на думку деяких дослідників (В. Бочарова [3], Т. Буякас [2] та ін.), морально-психологічну основу процесу саморозвитку особистості, тобто основу соціалізації.

Для розуміння суті процесу розвитку соціальної активності, що впливає на особистість (конструювання особистості), необхідно згадати висновок психолога М. Мамардашвілі – «необхідно створити певну ситуацію, щоб випробувати себе» [4, с. 72].

У своїх працях Т. Буякас зазначає, що людині необхідно створити певну конструкцію («текст свідомості»), завдяки якій вона починає «розгортати себе» [2]. Такий умовивід співвідноситься з культурно-історичною концепцією Л. Виготського, згідно якої людині для свого власного особистісно-духовного розвитку необхідні знакові системи. За їх допомоги, в ході різноманітної діяльності суспільно-корисного і

творчого напрямку відбуваються певні якісні зміни в системі ціннісних орієнтацій особистості [1].

Т. Буякас та М. Мамардашвілі відстоюють концепцію необхідності створення організованого простору або «поля впливу», що буде сприяти активізації внутрішнього потенціалу особистості. Саме цей простір («поле впливу») створює новий внутрішній досвід. Для сприйняття цього досвіду, молодь з особливими потребами повинна подолати кордони власних уявлень, опинитися на новому щаблі свого життєвого шляху. Таким чином, зазначений простір, а під ним ми розуміємо поле діяльності закладів інклюзивної орієнтації, стає місцем, де умови розвитку особистості не затиснуті і не зафіксовані стандартними рамками вимог до поведінки, а безперервно змінюються, адаптуються, відповідно до ситуації «тут і тепер». Сприяє відкриттю в собі і для себе невідомих раніше сторін і якостей особистості [2; 4].

Можна з упевненістю стверджувати, що активна позиція молодшої людини з особливими потребами є найкращим варіантом соціалізації в групі ровесників закладів інклюзивної орієнтації.

Таким чином, подальше дослідження проблеми приведе до більш чіткого визначення сутності соціально-педагогічних особливостей процесу активізації особистісного потенціалу молодшої людини з особливими потребами і сприятиме її ґрунтовнішому науковому осмисленню.

Література:

1. Выготский Л. С. Психология подростка / Л. С. Выготский // Собр. соч. : В 6 т. / под ред. Д. Б. Эльконина. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4. – 432 с.
2. Буякас Т. М., Зевина О. Г. Опыт утверждения общечеловеческих ценностей – культурных символов – в индивидуальном сознании / Т. М. Буякас, О. Г. Зевина // Вопросы психологии. – 1997. – №5. – С. 34–39.
3. Бочарова В. Г. О некоторых методологических подходах к пониманию целостного процесса социализации, воспитания и развития личности / В. Г. Бочарова // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт / Отв. ред. Т. Ф. Яркина, В. Г. Бочарова. – М. : – Тула, 1993. – Т.1. – С. 37–57.
4. Мамардашвили М. К. Психологическая топология пути / М. К. Мамардашвили. – СПб : Русс. Христ. Гуманит. ин-т, 1997. – 282 с.